

Dreptul este sistemul normelor stabilite sau recunoscute de stat, in scopul reglementarii relatiilor sociale conform vointei de stat, a caror respectare obligatorie este garantata de forta coercitiva a statului.

Dreptul poate fi asemanat cu un arbore din a carui simpla tulpina se desprind numeroase ramuri care la randul lor, toate i-si trag seva din tulpina si radacina de care nu se pot detasa. Dreptul ca sistem al normelor juridice nu constituie un scop in sine. El este creat pentru a reglementa conduita oamenilor Aceasta se realizeaza prin reglementari juridice ce obliga oameni sa se comporte dupa anumite norme juridice. Aceste norme le dau oamenilor drepturi si obligatii. Dreptul ca sistem al normelor creaza raporturi sau relatii juridice. Dreptul ca expresie a vointei de stat reprezinta un obiectiv important al multor curente juridice si este privit ca un fenomen volitional sau nevolitional si il situeaza in sfera normativului si/sau al relatiilor sociale. Dreptul se przinta ca o unitate intre continut si forma.

Continutul conditioneaza formele de exprimare denumite: -izvoare ale dreptului sau izvoare formale ale dreptului.

Formele de exprimare ale dreptului sunt acte normative si in primul rand legile, obiceiul juridic, precedentul juridic, contractul normativ.

Dreptul cuprinde elemente de natura ideologica relationala si institutionala. Continutul aparitia si dezvoltarea normelor ce sunt realizate prin drept, pot fi intelese numai prin cunoasterea mecanismului factorilor ideologici, a politici. Prin drept sunt aduse la indeplinire cele mai importante masuri politice formulate ca fiind ale statului. Dreptul, constiinta juridica si politica este un fenomen social si psihologic complex de natura rationala, afectiva si volitiva. El reprezinta totalitatea ideilor si sentimentelor cu privire la drept, dreptate legalitate. In cadrul constiintei juridice cel mai important rol il are ideologia juridica. Aceasta este determinanta in furnizarea cunostintelor cu privire la fenomenele juridice de valoare, si a atitudini fata de ele. Corelatia dintre constiinta juridica si drept constituie o premiza de elaborare a dreptului. Continutul si forma dreptului este rezultatul mai multor factori si au loc in conditiile impletiri acestora . Prin drept sun aduse la inplnirea cele mai importante masuri ale statului. Politica se realizeaza numai prin elaborarea dreptului si a normelor juridice.

1.)Conceptii antice

Primele incercari de tipizare a statului apartin ginditorilor antici. Socrate, Platon, Ciceron au divizat diferitele forme ale statului in 2 categorii : juste si injuste. La categoria statelor injuste ei atribuiu acele state , unde puterea se exercita in baza legilor si a interesurilor generale. La cea de a II –a categorie –statele in care puterea nu se sprijina pe legi si serveste intereselor guvernantilor.

Dupa Platon din state juste fac parte : Monarhia legala (in baza legii guverneaza o singura persoana) ; Aristocratia (in baza legii guverneaza o grupa de persoane); Democratia legala (in baza legii guverneaza poporul)

Din state injuste fac parte : Tirania (puterea ilicita a unuia); Oligarhia (guvernarea inafara legii a unei minoritati); Democratia ilicita (puterea poporului ce nu se sprijina pe legi).

De pe aceleiasi pozitii Aristotel sustinea ca forme juste de stat sunt: Monarhia, Aristocratia, Politica (guvernarea majoritatii in baza legilor). Forme injuste : Tirania, Oligarhia, sidenocratia (guvernarea poporului, majoritatii in afara legilor).

Tipizarea bazata pe criteriul legalitatii sau ilegalitatii de guvernare pe larg a fost aplicata si la etapele urmatoare de dezvoltare a societatii, statului, dreptului. Ea si-a pastrat actualitatea si pina in prezent.

2.)Conceptul formatiunii spirituale

De la acest criteriu de tipizare a statului si dreptului solutiona problema Hegel. In viziunea sa, forta dominanta care determina dezvoltarea etse patrinsa de Spirit si de Ratiune. „Istoria lumii mentiona Hegel in „Principii de filozofie a dreptului”-nu este doar

simplul tribunal al puterii, adica necesitatea abstracta si lipsita de ratiune a unui destin orb, ci deoarece spiritul este in sine si pentru sine ratiune si deoarece fiintarea pentru sine a istoriei este in spirit stiinta, ea este dezvoltarea necesara a momentelor ratiunii decurgind din purul concept al libertatii sale, interpretarea si incarnarea spiritului universal”. Forme de „Incarnare a spiritului universal „ In viziunea Hegeliana sunt 4 imparatii istorice universale: orientala, greaca, romana, germana.

Cu schimbarea acestor imparatii universale (formatiuni ale spiritului universal) are loc schimbarea respectiva a formelor statului : Imparatiei orientale ii corespunde teocrazia (libertatea unuia- guvernamentului suprem) ; imparatiilor grecesti si romane- democratia sau aristocrazia (libertatea unora, adica a unei parti a populatiei) ; imparatiei germane –monarhia erei noi cu un sistem reprezentativ (libertatea tuturor).

Orientul-mentiona Hegel ca doar unul este liber, lumile greceasca si romana stiu ca unii sunt liberi, lumea germana stiu ca toti sunt liberi. Prin „lumea germana” Hegel avea in vedere statele europene de nord-vest, iar prin monarhie-monarhia constitutionala cu un sistem reprezentativ si cu o separare a sistemelor.

Astfel tipologia Hegeliana a statului si dreptului e constituita in baza conceptului sau privind dezvoltarea si schimbarea in istoria universala a diferitelor formatiuni (imparatii, lumi) social-spirituale ce reprezinta in sine trepte de exercitare a ratiunii si libertatii carora le corespund anumite tipuri, forme de stat: teocrazia, democratia sau aristocrazia, monarhia constitutionala.

3.) Conceptul marxist: conceptul formatiunii social economice.

Conceptul despre formatiunea social economica, elaborat de K.Marx si F.Engels de pe pozitii materialiste, sta la baza topologiei marxiste a statului si dreptului. In viziunea lui Marx, in dezvoltarea societatii, rolul primordial revine relatiilor economice, relatiilor de productie. Astfel, in lucrarea „Contributii la Critica economiei politice” Marx mentioneaza: „In productia sociala a vetii lor, oamenii intra in relatii determinate, necesare, independente de vointa lor, relatii de productie care corespund unei trepte de dezvoltare determinate a fortelor lor materiale de productie.

Conform acestui concept, intreaga istorie de dezvoltare a societatii poate fi impartita in cinci formatiuni social-economice: formatiunea prestatala (primitiva), formatiunea sclavagista, formatiunea feudala, formatiunea capitalista si formatiunea comunista.

Formatiunilor social-economice antagoniste (sclavagiste, feudale, papitaliste), bazate pe proprietatea privata si clase antagoniste, le corespund trei tipuri istorice de stat si drept: scavagist, feudal, capitalist. In cea ce priveste formatiunea comunista Marx sustinea ca statul si dreptul vor exista temporar, doar la prima faza a acesteia, adica in socialism. In viziunea lui Marx statul acestei perioade era un „Stat al dictaturii proletariului”, iar dreptul era considerat un „drept burghez”, care ar avea ca scop reglementarea muncii si consumului.

In continuare, insa, in literatura juridica sovietica, contrar spuselor lui Marx, s-a vorbit si se incearca sa se argumenteze „tipul socialist de stat si drept”, fapt ce denota o abatere de la conceptul original a lui Marx.

Printre acestea putem nominaliza atitudinea negativa a marxismului fata de stat si de drept. Statul si dreptul au fost interpretate in exclusivitate ca instrumente de violenta, ca instrumente de mentinere a dominatiei unora (minoritati) fata de altii (majoritati). Aceiasi atitudine negativa a fost expusa si asupra proprietatii private, interpretata si privita ca „Inceput al tuturor relelor”. Astfel conform marxismului statul si dreptul, fiind instrumente de dominatie a unora fata de altii au promovat in todeauna violenta, supusenie, exploatare. Ca urmare schimbarea statului si dreptului de un anumit tip istoric cu altul iseamna doar schimbarea formei de exploatare, a metodelor de mentinere a dominatiei minoritatii (clasei guvenante) asupra majoritatii (claselor guvernate), inseamna doar schimbarea formei de proprietate privata.

Deoarece conform conceptului marxist-leninist capitalismul ca formațiune social economică trebuie să dispară, statul și dreptul trebuie și ele să dispară. Marx cei drept nu prea a vorbit expres despre asta: „Desființarea statului nu are pentru comunisti decât un înțeles acela de rezultat firesc al dispariției claselor cu dispariția însăși a nevoiei de putere organizată a unei clase în vederea desființării alteia.”

Teoria dispariției statului s-a conturat la engels: „Statul nu a existat din totdeauna . . . Pe o anumită treaptă a dezvoltării economice, legată în mod necesar de schimbarea societății în clase, statul a devenit o necesitate. Clasele vor dispărea tot atât de inevitabil precum au luat ființă . . . Cu ele va dispărea în mod inevitabil și statul.”

„De la fiecare după capacități, fiecărui după nevoi.” Pornind de la aceste idei lenin va conchiziiona: „Statul va putea să dispară complet atunci când societatea va înfaptui principiul” : „de la fiecare după capacități, fiecărui după nevoi”, cu alte cuvinte atunci când oamenii se vor obișnui cu respectarea regulilor fundamentale ale conviețuirii sociale și când munca lor va fi atât de productivă, încât ei vor munci de bună voie, după capacități.”

4.) Conceptul civilizațiilor și culturilor universale.

În procesul tipizării statelor și sistemelor de drept destul de frecvent se apelează la conceptul civilizației și culturii universale. De la bun început remarcăm faptul că categoriile „civilizație” și „cultura” universală nici pe departe nu sunt aplicate uniform și nu sunt interpretate în același sens.

Definiții universale ale civilizației și culturii nu există, deși volumul semantic al acestor noțiuni se consideră intuitiv clar.

Așa de exemplu Ovidiu Drimba consideră că categoria civilizație înseamnă totalitatea mijloacelor cărora omul se adaptează mediului fizic și social reușind să-l supună și să-l transforme, să-l organizeze și să i se integreze. Tot ceea ce aparține orizontului satisfacerii nevoilor materiale, confortului și securității înseamnă „civilizație”. În sfera ei, prin excelență de natură utilitară, intra capitolele: alimentația, locuința, îmbrăcăminte, fără a pomeni podurile, construcțiile publice și mijloacele de comunicații, tehnologia în general, activitățile economice și administrative, organizarea socială, politică, militară, și juridică. De asemenea, educația și învățământul dar în măsura în care aceste procese răspund exigențelor vieții practice.

Cultura „include în sfera ei atitudinile, actele și operele luminate ca geneza, intenție, motivare și finalitate în domeniul spiritului și al intelectului.”

Curios e faptul că unul din acești termeni civilizație este definit prin celălalt termen-cultura.

Astfel, în dicționarul enciclopedic român se arată: „Civilizație=nivel de dezvoltare a culturii materiale și spirituale a societății. . . Notiunea de civilizație are în vedere interpenetrarea culturii materiale și celei spirituale precum și progresul lor continuu determinat de legătura lor comună cu baza economică a societății și de succesiune logică a modurilor de producție.”

Evident problemele statului și dreptului pot fi studiate prin prisma civilizației și culturii universale, dat fiind faptul că ele în mare măsură reprezintă elemente atât ale civilizației cât și ale culturii.

5.) Conceptul subiectiv de tipizare a statului și dreptului

O poziție specifică față de stat și drept și față de clasificarea acestora revine savantului german G. Elinek. Fiind partasul conceptului dualist al statului și dreptului Elinek nega caracterul obiectiv al statului și dreptului și ca urmare obiectivitatea criteriilor de tipizare a statului și dreptului. În lucrarea sa fundamentală „Conceptul general despre stat Elinek diferențiază 2 tipuri de stat: statul ideal și statul empiric. Statul ideal nu este un stat real ci doar unul „care trebuie să existe”. El e un criteriu de apreciere a statului și dreptului existent. Ceea ce corespunde acestui criteriu „are dreptul la apariție și existență”, ceea ce nu corespunde lui-urmează să fie negat și nimic.”

Divizind statul ideal in 2 categorii: statul care e un rezultat al gindirii abstracte si statul constituit „dupa modelul statului existent sau a unor institutii ale sale „ –autorul subliniaza faptul ca a cautat si a gasit statul ideal ”e o cerinta inalienabila a firii umane”

Insemnatatea practica a statului si dreptului ideal consta in faptul ca acesta este folosit ca etalon pentru perfectionare. In cea ce priveste insemnatatea sa teoretica, ea aproape ca lipseste.”Teoretic-concluzioneaza Elinek –studierea tipului ideal de stat si drept nu are importanta”,deoarece obiect al cercetarii stiintifice serveste si intodeauna va servi cea ce exista si nu cea ce ar trebui sa existe .”

6)Criteriul geografic de tipizare a statului si dreptului

Un asemenea criteriu pune la bazatipizarii statului si dreptului unul dintre fondatorii stiintei politice, ai dreptului constitutional comparat Jean Bodin. In viziunea sa toate popoarele ce locuiesc pe pamint pot fi impartite in 3 categorii, dupa principiul geografic: sudice, nordice, centrale. Popoarele sudice, sustine Jean Bodin, sunt superioare celorlalte popoare in cea ce priveste agerimea si puterea mintii. Popoarele nordice se disting prin puterea lor fizica. Centralii-depasesc nordicii prin agerimea mintii, dar cedeaza lor in puterea fizica,ii depaseste pe sudici in puterea fizica dar le cedeaza in finitatea mintii.

7.)Tipizarea statelor in dependenta de marimea teritoriului si numarul populatiei

Un asemenea criteriu de clasificare a statelor propune renumitul profesor austriac L.Gumpowicz. In viziunea lui statele pot fi clasificate in urmatoarele categorii:mondiale(cu un teritoriu mai mare de 1000000 km patrati si o populatie mai mare de 50000000 locuitori.;mari(de la 200mii -1mln km patratisi o populatie cuprinsa intre 30-50mln locuitori; mici(cu un teritoriu mai mic de 200 km patratisi cu o populatie de pina la 30mln locuitori).

8.)Tipizarea statelor in dependenta de ideia libertatii politice.

O asemenea clasificarea a statelor propune juristul austriac amricanizat autorul cu o contributie titanica in dezvoltarea gindirii juridice Hans Kelsen. Kelsen considera ca statele ar putea fi atribuite la 2 tipuri istorice democratice si autocratice .

9.)Conceptul liberal-juridic de tipizare a statului si dreptului

La baza oricarei tipologii a statului si dreptului in todeauna sunt puse anumite concepte despre stat si drept, o anumita modalitate de interpretare a esentei statului si dreptului, a rolului lor in societate . Cum sunt interpretate statul si dreptul, asa va fi si tipologia lor. Nu are sens nici o tipologie, daca vom astractiza, distanta de destinatia sociala a statului si dreptului.

Conform conceptului liberal-juridic, tipurile istorice de stat si drept sint formele istorice principale de recunoastere si de organizare a libertatii oamenilor exprimate prin etapele de progresare a libertatii.

Dupa cum sa mentionat anterior, in conceptul Hegelian de divizare a statului si dreptului sint evidentiata anumite forme statale de diferite popoare, care se afla la diferite etape de dezvoltare istorica. Din schema propusa de autor rezulta ca la fiecare etapa de dezvoltare istorica poate fi determinata un popor”. „Poporul caruia un atare moment ii revine ca principiu natural este poporul dominant. . . . Fata de acest drept absolut al sau de a fi purtator al treptei actuale in dezvoltarea spiritului lumii, spiritele celorlalte popoare sint fara drept si ele, ca si cele a caror epoca a trecut, nu mai conteaza in istoria lumii”.

Din punct de vedere al conceptului liberal-juridic de interpretare a statului si dreptului ca forme necesare de libertatea oamenilor, iar omul liber ca subiect al statului si dreptului, o isemnatate principala o are tipologia statului si dreptului conform criteriilor care determina specificul diverselor forme istorice de recunoastere a oamenilor ca subiecti ai statului si dreptului.

In conditiile statului si dreptului de tip de casta.fiecare e subiect al statului si dreptului in calitate de membru al unei caste, stari. Egalitatea oamenilor din cadrul unei stari se inbina cu inegalitatea statului juridic al diferitelor caste, stari, cu inegalitatea membrilor acestora.

Statul contemporan este un stat de drept. Acesta e un stat și drept de tip umanitar și de drept. În condițiile unui asemenea tip istoric de stat și de drept fiecare om (și lucrul acesta e recunoscut oficial de stat și drept) este subiect al unor drepturi și libertăți inalienabile.

Analiza de sistem este utilizată într-o multitudine de domenii, inclusiv în domeniul dreptului.

În literatura de specialitate întâlnim mai multe categorii juridice în acest sens în funcție de planul care se realizează, bunaoară sistemului dreptului, sistemului legislației și sistemului juridic.

Cu toate că între aceste categorii există multe puncte de tangență, ele se deosebesc atât după forma cât și după conținut.

Sistemul juridic - configurat pe baza analizei de sistem a juridicului ca dimensiune inalienabilă a existenței umane, ca parte componentă a realității sociale.

Sistemul de drept configurat pe baza analizei de sistem a organizării, dreptului ca sistem normativ, cu componentele sale (ramurile de drept și instituțiile juridice).

În această ordine de idei un înțeles deosebit pentru știința dreptului, sistemul de drept care deja a fost prezentat aici amanunțit sub aspect de categorie juridică. Această distincție este necesară și în legătură cu faptul că ele deseori sunt confundate. Mai mult decât atât, complexitatea dreptului, abordarea sa sistematică a condus și la alte distincții, bunaoară cum este sistematizarea dreptului, care de asemenea nu este confundată cu categoriile juridice indicate mai sus. Dacă sistemul dreptului reprezintă structurarea internă a dreptului în părți interdependente: norma juridică, instituția juridică, ramura de drept, sistemele actelor normative vizează o anumită organizare a actelor normative în vigoare conform unor criterii subiective sau obiective. Prin urmare ele reprezintă două noțiuni distincte, distincție atestată și de faptul că în sistemul dreptului unitatea de bază este norma pe când în sistemul actelor normative unitatea de bază este actul normativ în formele lui variate: lege, decret, hotărâre, instrucțiune, ordonanță etc.

Noțiunea de sistematizare a legislației se discută în strânsă legătură cu tehnica juridică și constă în activitatea de așezare a actelor normative în vigoare potrivit unor criterii obiective și subiective de ordonare simplificare și concentrare a reglementărilor juridice.

În constituie o activitate juridică deosebit de importantă atât pentru elaborarea cât și pentru realizarea dreptului. Vorbind despre importanța sistematizării actelor normative se are în vedere în primul rând necesitățile perfecționării și dezvoltării dreptului și mai întâi de toate a legilor. Prelucrarea sistematică a actelor normative existente, gruparea lor după anumite criterii permit de a fi constante și înlăturate la timp. Unele contradicții dintre acte.

Să fie stabilite și eliminate lacunele în drept, ajută la alegerea celor mai eficiente acte de reglementare a relațiilor sociale în fiecare situație dată. În literatura juridică se deosebesc mai multe forme de sistematizare. Sistematizarea poate fi cronologică în sensul că se publică actele normative într-o colecție în ordinea datei apariției lor. Un alt criteriu de sistematizare îl constituie obiectul reglementării pe ramuri și instituțiile juridice. Se mai utilizează criteriul forței juridice al actelor normative ce sunt supuse sistematizării (legi și alte acte normative subordonate legilor). Totuși principalele forme de sistematizare ale actelor normative sunt: incorporarea și modificarea.

Incorporarea este considerată cea mai simplă formă de sistematizare a actelor normative prin care legile, decretul, hotărârile și alte acte normative se grupează în diverse colecții sau alegeri după diferite criterii. Caracteristic pentru această formă de caracterizare este faptul că operația de sistematizare utilizează tehnici fără vreo modificare în actele normative cu excepția unor corectări de ordin gramatical și-au tipografic.

În evoluția tipurilor istorice de drept incorporarea actelor normative a constituit o formă mult utilizată. Vom cita cu titlu de exemplu sistematizarea exemplului imperiale în timpul domniei împăratului roman Iustinian. Incorporarea este de 2 feluri:

- a) Oficiala –cind este realizata de catre organele ale statului cind au aceasta competenta ex: monitorul oficial al tarii.
- b) Neoficiala-cind este realizata de persoane nepurtatoare ale unei parti din puterea de stat,de exemplu savanti,specialisti in domeniu,persoane particulare.

Codificarea este forma superioara de sistematizare a actelor normative care consta in procesul de prelucrare si alcatuire al unui singur act normativ cu putere de lege numit cod din toate sau aproape toate actele normative dintr-o ramura de drept.Ea se deosebeste de incorporare atit dupa obiectul sistematizarii,subiectii sistematizarii cit si dupa forta juridica a rezultatului sistematizarii. Desigur, codificarea este o operatie complexa de o deosebita importanta , nu numai de sistematizare a legislatiei , ci si o parte componenta a activitatii de elaborare a dreptului, a legiferarii . De aceea elaborarea actului de codificare ,adoptarea codului, este de competenta exclusiva a organului legislativ. Codificarea se infaptuieste in 3 etape .

- a) In prima etapa se determina volumul materialului legislativ supus codificarii,acesta se face dupa criteriul ramurii de drept „Se au in vedere numai actele normative in vigoare”
- b) In cea de a II –a etapa se asigura prelucrarea materialului normativ si repartizarea lui in parti,sectiuni,capitole ,titluri etc.
- c) In cea de a III –a etapa se desfasoara procedura adoptarii legii de sinteza (Deducerea proiectului de cod in fata organului legislativ,discutarea si anlizarea in comisii ,dezbaterea pe articole ,votarea si promulgarea.

Tipuri istorice de drept .

Raporturile la criteriile tipologiei sistemelor de organizare sociala si la evolutia lor istorica pot constitui imaginea unor sisteme de drept suprapuse din punct de vedere istoric, cu trasaturi specifice continutului si formei (chiar daca aceasta forma, sub denumirea generica, formala, de izvor de drept are o longevitate care traverseaza sistemele. Dincolo de deosebirile privitoare la forma si continutul reglementarii juridice sau la tehnica juridica , toate sistemele de drept dintr-o anumita formatiune sociala pe care o lum in considerare, compara anumite trasaturi esentiale comune. In consecinta , daca ne vom referi la tipul istoric de drept , vom avea in vedere ansamblul trasaturilor aracteristice tuturor sistemelor de drept din cadrul aceleiasi formatiuni sociale si al aceluiasi tip de stat. In acest sens se fac referiri la tipul de drept feudal, tipul de drept capitalist si tipul de drept socialist. (In urmarirea succesiva concrete a tipurilor istorice de drept: continut, forma, continuitate.)

Generalitati :

In clasificarea tipurilor de drept sunt luate in considerare atit aspectele privitoare lacontinutul dreptului cit si trasaturile specifice formei in care este exprimat continutul respectiv. Intrucit in problematica dreptului s-au manifestat puncte de vedere divergente cu privire la definirea celor 2 notiuni , iar comentariile privitoare la acestea se va porni de la cadrul national general. Astfel notiunea de continut reprezinta in totalitatea elementelor constitutive, esentiale si schimbarea unui obiect sau fenomen, in ansamblul interactiunilor si proprietatilor care asigura functionalitatea acestora. Notiunea de forma reprezinta modul de existenta, organizare, structurare a elementelor constitutive ale unui fenomen. Categoriile corelative, continutul, si forma desemneaza in general, laturi organice legate in special in cazul fenomenelor sociale, implicit a dreptului, apropierea esentei realitatii de actiunea practica. Divergentele exprimate in doctrina juridica cu privire la aceste notiuni se pot explica prin profunzimea cuprinderii elementelor componente care cu destula truda ar putea fi traduse in definitii precum si prin faptul ca

ponderea acestor elemente , pentru continut este reprezentativa esenta iar pentru forma este reprezentativa sursa (izvorul), cea ce conduce la identificarea aparenta a esentei si a sursei cu insusi continutul si forma dreptului.

1. Conceptul sistemului dreptului

Normele juridice alcătuiesc un tot unitar, fiind foarte strâns unite între ele, chiar dacă sunt deosebite prin conținut. Ele formează un ansamblu coerent și logic, prin urmare se constituie într-un sistem. Dreptul unui stat ni se înfățișează nu ca o sumă aritmetică dată de totalitatea normelor juridice, ci ca un ansamblu al acestora, organizate, structurate într-un sistem pe baza anumitor principii, urmărind o anumită finalitate. Studiarea sistemului dreptului are o mare importanță teoretică și practică și anume: ajută organele de stat în procesul de elaborare și perfecționare a dreptului pentru a descoperi și completa anumite lacune ale dreptului pozitiv, pentru eliminarea reglementărilor perimate și asigurarea concordanței între normele juridice. Sistemul dreptului stă la baza sistematizării legislației, contribuie la perfecționarea aplicării și interpretării dreptului și stă la baza clasificării științelor juridice.

2. Componentele de sistem ale dreptului

Majoritatea autorilor operează cu distincția ramuri de drept și instituții juridice.

a) Ramura de drept este definită ca un ansamblu distinct de norme juridice, legate organic între ele, care reglementează relații sociale ce au același specific, folosesc aceeași metodă sau același complex de metode. Ramurile de drept nu sunt izolate unele de altele, ci se găsesc într-o strânsă interdependență. În general, ramura de drept reprezintă unitatea mai multor instituții juridice legate strâns între ele prin obiectul lor și prin anumite principii și metode comune.

b) Instituția juridică cuprinde normele juridice care reglementează o anumită grupă unitară de relații sociale, instaurând astfel o categorie aparte de raporturi juridice. Mai multe instituții juridice se pot grupa ca o subramură care poate face obiectul unui cod, al unui regulament etc. Așa, de exemplu, dreptul maritim, ca subramură a dreptului civil, grupează totalitatea normelor juridice care reglementează relațiile sociale din domeniul transportului maritim. Principalul izvor al acestei subramuri este codul maritim. Un alt exemplu îl constituie codul justiției militare, care este în afara Codului Penal; codul justiției militare reglementează o categorie aparte de infracțiuni săvârșite de militari în legătură cu activitatea lor.

Complexitatea dreptului a condus și la alte distincții care să releve mai pregnant unitatea conceptuală a dreptului, interdependențele sale de sistem, relațiile de interferență etc. Astfel, în acest sens se disting în mod necesar: categorii juridice, instituții juridice și ordini juridice.

Categoriile juridice exprimă ansamble de drepturi, lucruri, persoane, fapte. Ele formează materia elementară a dreptului. Categoria juridică permite individualizarea fenomenelor juridice, stabilirea relațiilor dintre ele. Datorită sistemului categoriilor juridice, multiplele trăsături ale faptelor sociale vin să se încadreze în reguli bine definite, fiind cooptate de drept și primind trăsăturile simplității și ordinii. Categoriile juridice trebuie să fie net distinse de instituțiile juridice. Toate instituțiile juridice pot fi considerate ca formând tot atâtea categorii juridice, dar reciproca nu este valabilă, nu orice categorie juridică constituie însă o instituție juridică. Instituțiile juridice vizează un complex organic care corespunde unui fascicol de norme de drept. În literatura de specialitate, instituția juridică a fost abordată ca o entitate juridică care își are originea

sa în persoană, pe care o depășește însă în durată, continuitate, permanență, ca de pildă: familia, biserica, națiunea. Deci, instituția juridică este un ansamblu organic care conține reglementarea unui dat concret și durabil al vieții sociale și care este constituit dintr-o încrângătură de reguli juridice dirijate spre un scop comun.

Ordinea juridică reprezintă un nou complex în cadrul normativității juridice, complex format dintr-un ansamblu de instituții juridice. P. Roubier distinge diferite ordini juridice:

- a) după materia vizată: drept penal, drept comercial, dreptul muncii etc.
- b) după teritoriul în care acționează: drept provincial, drept național, drept internațional, drept francez, drept german etc.
- c) după grupul social vizat: dreptul economic, dreptul corporațiilor etc.
- d) care vizează o anumită epocă: dreptul Romei antice, dreptul vechi francez etc.
- e) după sursa de la care emană regulile: drept legislativ, drept jurisprudențial, drept cutumier etc.

3. Diviziunile generale ale dreptului

M. Djuvara distinge între dreptul intern (norme ce se aplică numai statelor ce le-au elaborat) și dreptul extern (cuprinde norme de drept care se referă la raporturile dintre state sau dintre cetățenii unor state diferite). Același autor distinge între dreptul determinant (determină ce trebuie să facă persoanele) și dreptul sancționator (cel care organizează sancțiunile). A treia diviziune abordată de M. Djuvara este aceea care împarte dreptul în drept public și drept privat. Deosebirea între dreptul public și dreptul privat este foarte veche. Ea este formulată chiar în dreptul roman: *publicum jus est quod ad statum rei romanae spectat, privatum quod ad singulorum utilitatem pertinet*. Conform acestei concepții, utilitatea s-ar părea a fi un criteriu al distincției. După cum interesul unei norme juridice privește statul sau un particular, după cum scopul urmărit de o dispoziție legală este acela de a satisface o nevoie a statului sau una a particularilor, ne vom afla în fața unei norme de drept privat sau în fața unei norme de drept public. Organizarea puterilor publice sau a serviciilor publice ar interesa mai mult statul, pe când normele referitoare la familie, la contracte și la responsabilitatea obișnuită între particulari ar fi de drept privat. Potrivit acestei diviziuni, din dreptul de stat sau dreptul public fac parte: dreptul constituțional, dreptul administrativ, dreptul financiar, dreptul penal, dreptul procesual (penal și civil), dreptul internațional public; din grupa dreptului privat celelalte ramuri: dreptul civil, dreptul comercial, dreptul internațional privat etc. Însă respectarea dreptului sub toate formele sale interesează în primul rând întreaga societate căci întreaga societate nu ar putea să existe, dacă respectul dreptului nu ar exista. Datorită evoluției de ansamblu a societății, statul intervine în raporturile persoanelor și organizațiilor particulare în scopul apărării intereselor generale ale societății. Ca urmare, se nasc o serie de norme și instituții care după concepția ulpiană aparțin dreptului privat, dar din punct de vedere al scopului urmărit ele au un caracter public. Nu pot fi ignorate însă interdependențele existente între cele două domenii. Se remarcă faptul că dreptul public domină tot mai mult dreptul privat. Pe de altă parte, dreptul privat la rândul său exercită o influență mare asupra dreptului public. Chiar și în interiorul dreptului privat se resimt influențe reciproce între diferite ramuri. Există și concepții care atenuează diviziunea clasică drept public - drept privat, împărțirea făcându-se pe alte criterii. Sunt și autori care nu recunosc distincția (Kelsen, Duguit), înlocuind-o cu ierarhia între norme. Se vorbește despre o publicizare a dreptului, considerându-se că toate legile interesează mai

mult societatea decât persoana. În doctrina contemporană, în orice caz, se pornește nu de la criteriul interesului apărut ci de la cel al formei, al modului în care se asigură apărarea drepturilor subiective; organele statului apără drepturile din oficiu în cadrul dreptului public, respectiv la cerere în cadrul dreptului privat; la aceasta se adaugă criteriul clasic, organic, după care dreptul public interesează statul și organele sale, iar dreptul privat pe cetățeni în raporturile dintre ei.

Dreptul civil este dreptul comun față de dreptul comercial sau față de orice ramură de drept privat. Pe de altă parte, dreptul comercial a ajuns la formule mai flexibile decât cele ale dreptului civil, iar în anumite materii și aceste forme își extind influența asupra dreptului civil. Ramurile dreptului nu se influențează numai reciproc, ci depind din punct de vedere juridic unele de altele. Creatorul legislației întregi este statul. Dreptul privat nu este decât o excrescență a dreptului public. Ce ar fi, de exemplu, sancțiunea dreptului privat dacă nu ar fi statul care îi asigură execuția? Ce am putea înțelege din dreptul privat sau din dreptul civil, dacă nu ar exista legea pe care se întemeiază, lege care este un produs al dreptului public, pentru că este produsă de stat? Dacă statul nu poate, sau este împiedicat să funcționeze, atunci nu mai există nici drept privat și nici drept intern.

Există, deci, o anumită ierarhie între ramurile de drept, chiar dacă e relativă. După unii, dreptul internațional ar sta la baza dreptului intern: statele se nasc și funcționează în relațiile dintre ele pe baza principiilor de drept internațional (suveranitatea, autodeterminarea), iar dreptul intern este expresia suveranității. Alții susțin că dreptul internațional este creația statelor, manifestarea de voință a acestora; deci, baza o constituie dreptul intern. Din punct de vedere cronologic dreptul intern precede dreptul internațional; în Antichitate, Evul Mediu și epoca modernă existau de altfel puține reguli în acest domeniu diplomația iar statele se creau exclusiv în funcție de raporturi de forță, interne sau externe, fiind admise de celelalte tot în funcție de aceasta. E adevărat însă că astăzi ele se condiționează reciproc: noile state se nasc pe baza voinței poporului sau popoarelor care îl compune, dar această voință este ea însăși un principiu de drept internațional și trebuie să fie conformă cu alte principii (de exemplu respectarea integrității teritoriale a altora); pe de altă parte, e exact că principiile respective ca și alte reguli sunt tot creația statelor suverane, multe dintre acestea luând naștere în afara lor. E inexact însă că nercunoașterea sau boicotul unui stat ar face ca dreptul intern să nu existe: recunoașterea ca instituție a dreptului intern nu are valoare juridică ci pur politică, de cele mai multe ori neinfluențând nici măcar de facto viața unui stat; oricum, crearea dreptului intern depinde de alți factori, în primul rând de voința membrilor societății respective în acest sens sau cel puțin de acceptarea lui de către ei (fie ea și forțată), deci finalmente de autoritatea pe care acel stat o exercită asupra lor.

În plan intern dreptul public ar fi baza dreptului privat. În fine, în cadrul dreptului public dreptul constituțional ar fi axa în jurul căreia gravitează celelalte ramuri iar în dreptul privat dreptul civil.

Surse: TGD G.Lupu, G.Avornic Editura lumina

TGD V.Dvoracek, G.Lupu Editura Chemarea IASI 1996

TGD dr C.Lazar Editura Bucuresti

TGD B.Negru Ediura Chisinau 1999

TGD G.Avornic Editura Cartier(juridic)

TGD B.Negru, A.Negru

Referat la tema:

„Criterii de tipizare a statelor si sistemelor de drept”

Executat:

Aprobat: